

„Civilek a pályán”

Elemzés egy országos keresztény civil szervezet szemszögéből

A mai előadásommal tulajdonképpen alapfogalmakat szeretnék tisztázni, rövid helyzetelemzést adni, és lehetőségeket bemutatni, mondhatni a jövő építéséhez elengedhetetlen alapköveket és mozaikdarabkákat egyaránt szeretnék prezentálni.

Az alapfogalmak, amelyekről szólni szeretnék: az egyház, a civilség fogalma, beleértve a civil társadalom és a civil szervezetek vázlatos elemzését is, a közösség, az önkormányzatiság, valamint mindezek összefonódása, kölcsönös determináltsága együttműködésüknek lehetőségei. Kitérek az ezzel kapcsolatos mai magyarországi állapotokra, kitörési lehetőségeket is keresve közben.

Egyház (eklézsia): Az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberiség egységének hatékony jele és eszköze. Egyszerre történelmi és természetfölötti intézmény, titok (misztérium), melynek lényegét csak a hitben fogjuk fel. Eredete Krisztushoz és az Apostolokhoz illetve a Szentháromsághoz kapcsolódik. Tulajdonképpen Izrael vallási közössége az egyház egyfajta előképe volt. A logikai sor: Atya küldi Krisztust, Krisztust pedig Apostolait a Szentlélek által. Krisztus az egyház hierarchikus felépítését az Apostolok kiválasztásával már megalapozza. Tizenkét Apostol gyűjti össze Isten új népét, mely az ószövetségi tizenkét törzs küldetését folytatja és teljesíti be. Itt kell megemlítenünk a spirituális hitközösség fogalmát, melyhez majd a strukturális hitközösség, egyházközösség társul. Üdvösségünk alapja a Krisztus példajaként bemutatott szolidaritás. A tanítása az üdvösség örömhíre (evangélium).

Az egyház nemcsak bizonyos vallási mozgalmak tevékenységi területe, hanem meghatároz prioritásokat, irányvonalakat, sorrendiséget. Intézményes közösség, de karizmatikus is (Krisztus Apostolai, egyes mai, jól kiválasztott egyházi vezetők, akik képesek

vallási közösséget létrehozni). Ha viszont közösség, akkor azt emberek alkotják, tehát az egyház mi vagyunk. Mai ellenségeink az egyházat struktúraként értve támadják, míg mi közösségként állunk ellen. Az egyház, mint intézmény hordozza a karizmát, nem szembeállítható a kettő, nem valós az intézményi merevség, kontra keresztényi lendület beállítás. A harmóniát a Szentlélek biztosítja. Ekként az egyház egyszerre látható külső valóság, de egyben belső kegyelmi valóság is. Intézményes ereje az üldöztetés idején mutatkozik meg: relatív zárt, homogén közösség őrzi a hagyományos hitletéteményt. Üldözésmentes időszakban kerülnek elő gyengeségei: a strukturális megmerevedés, a gettósodás, a bezárkózás veszélye.

Ennek elkerülésére hirdette meg a II. Vatikáni zsinat a kapcsolatok egyházát, utalva a szekularizált világgal, más vallásokkal és kultúrákkal, ateistákkal való kapcsolatra. Az egyháznak meg kell felelnie annak, aminek ma ki van téve: a változásnak, a veszélyeknek, a kérdéseknek és a keresésnek.

Az egyháznak, alapítója rendelése szerint, nem önmagát kell keresnie, hanem az embert, hogy kapott üdvösségét közölje vele. Vigye az örömhírt, azaz evangelizáljon.

KÉSZ: Ugyanez a célja, az evangelizáció a Keresztény Értelmiségek Szövetségének is, ennek a lassan csaknem húsz éves, Magyarország legnagyobb keresztény civil szervezetének is. A szervezet lefedettsége országos, több mint 80 helyi csoporttal és kb. 6000 taggal. Az evangelizálás alatt nem hittérítést kell érteni, mint ezt sokan pejoratív teszik, hanem valójában az életöröm, a jó hír megvitelét. Nem zárt közösség, nem szekta. Katolikus alapítású, de ökumenikus, nyitott minden történelmi magyar egyház tagjai fele. Az értelmiségi lét nem diplomához kötöttséget jelent, hanem az élet értelmes, nyitott szívvel és lélekkel való keresztény megélését. Spirituális közösség is, a helyi atyák általában a lelki vezetők. Ez a közösség saját tagjait is formálja, de vele párhuzamosan a település közösségét is alakítja, átgyúrja, tulajdonképpen kovásza egy helység spirituális arculata átalakításának. Például a békési KÉSZ-nek

megalakulása után rögtön az a feladat adatott, hogy az eddig teljesen szétesett polgári konzervatív erőket egységbe tömörítve sorozatos választások megnyerését tegye lehetővé. Hat év alatt a városban valóban meghatározó erővé alakult a helyi KÉSZ. Vannak olyan csoportok, pl Taksonyon, ahol a teljes képviselő testület KÉSZ tag, civil szervezetet és nem pártot képvisel. A helyi csoportok ismerik a helyi kapcsolatok kiépítésének lehetőségét, így számos helyen a többi civil szervezettel, a médiával, az egyházakkal és az önkormányzattal harmonikus kapcsolatot alakítottak ki. Felkarolták a helyi értékeket. Így pl. Békésen létrehoztuk a KÉSZ-díjat, a Sursum corda-díjat, tegnap este épp archiváltuk, majd cd-n és dvd-n kiadni kívánjuk a helyi többszörös nívódíjas citerazenekar és férfikórus repertoárját. A KÉSZ bál a város legkiemelkedőbb társadalmi eseménye. Ide rang bejutni.

A jótékonykodás ugyancsak egy fontos területe a KÉSZ-nek, teszik ezt helyi szinten, Erdélyben, de a többi határon túli területen is, és a csángó földön is szervezeteink. A gyerek- és ifjúsági táborok, kirándulások, lelki gyakorlatok, a tavalyi nagyszerű erdélyi ifjúsági zarándoklat jelzi az országos vezetés folyamatos törekvését az ifjúság bevonásának irányában. Határon túli kapcsolatainkat az NCA pályázatok révén próbáljuk szélesíteni. Ugyanakkor próbáljuk a helyüket kereső gazdatársadalmat bevonni mindennapi tevékenységünkbe. A helyi csoportok tevékenységének palettája hihetetlenül széles: vannak, akik óvodát, iskolát működtetnek fesztivált rendeznek, szoborparkot építenek, vagy egy egész város lány-ifjúságát tanítják meg nyaranta a háziasszonyi teendőkre. A határon túli kapcsolatok sikerességére jellemző a tavalyi magyar – lengyel találkozó Budapesten. Ugyancsak sikeresek és nívósak az országos szervezet kongresszusai, a KÉSZ által kiadott Jel újság vagy a nyitás óhaját mutatja az IKSZ-szel közösen, hagyományteremtés és jótékonykodás céljából tavaly megszervezett országos KÉSZ-bál.

Egyház és állam amiről még szót kell ejtenünk. Mindkettő a maga területén autonómiával rendelkező közösséget jelent, amelyek

egymástól részben eltérő, részben érintkező egyetemes célokért (üdvösségért, illetve közjóért) fáradoznak. Az érintkező feladatok miatt feszültség keletkezhet köztük. A történelem folyamán volt is kísérlet egymás bekebelezésére. A II. Vatikáni zsinat szerint az egyházat semmiképp sem szabad összetéveszteni a politikai közösséggel, nincs hozzákötve egyetlen politikai rendszerhez sem. Más indoklással, de mindkettő ugyanannak az embernek a személyi és társadalmi hivatását szolgálja. És ezt akkor teszik leghatékonyabban, ha szorosan együttműködnek. Ha ez a tevékenység a párbeszédre épül.

A civilség fogalma: = polgári, magán (lám, miért fél a baloldal a civil szótól). Mondhatjuk tehát hogy a civilizálódás is polgári folyamat, mely a magántulajdonra épül, de a benne élő emberek a közért is dolgoznak. Kissé humorosan, vagy akár pejoratív: nem szakmabelit, műkedvelőt is jelent. Innen ered a civil a pályán kifejezés is, melyet ha komolyan vennénk, azt jelentené, hogy illetéktelen személy van jelen. A mai Magyarországon azonban ez teljesen mást jelent a kisember szemszögéből. Jelenti a civil kurázi megjelenését és az eddig lehajtott fő felemelését. Ha mellé tesszük azt, hogy a civilitas udvariasságot, tisztességet jelent, valamint ha meghatározzuk a civilizációt, mint fogalmat, akkor érthető az ellenszenv, mely ma körülveszi ezt a szférát. Mert a civilizáció az emberi társadalom azon állapota, melyben a barbár állapotokon felülemelkedve, rendezett polgári társaságban egyesül, s ezáltal alkalmassá lesz a nagyobb műveltségre.

Ejtsünk néhány szót a civil társadalomról is, mely Kant és Hegel szerint tulajdonképpen maga a polgári társadalom. Azaz nemállami, nemkatonai, nemvallási jellegű társadalmi csoportok egysége, melyek a politikai társadalommá válás útján jogi entitássá váltak.

Egy kis történelmi bakugrást téve: Az 1989-90-es kelet-európai változások jórészt civil kezdeményezésekre alapozódtak. A 1980-as évek elejétől, egyrészt a gazdasági lazulás következtében létrejövő kisvállalkozói szabadság ami utat tör a nyilvánosság fele, és társadalmi kapcsolatok kialakítására törekszik, érdeket érvényesít a

politika területén is. Másrészt önszervező mozgalmi kezdeményezések indulnak, először ártalmatlan területen (hagyományörzés, táncmozgalom stb.), majd szellemi műhelyek révén egészen a szamizdat érába, a rendszerváltás környékére érünk el. A hatalmat gyakorlók struktúrájától elkülönül lassan mindaz, amit ma már önkormányzatiságnak, területi érdekegyeztető kezdeményezésnek, képességnek, a parlamenten kívüli ellenzéki körök ellenállásának nevezünk. 1991-től kormányzati ígéretek hangzanak el a civil társadalom irányába, melyek engedményekről, önszerveződésről, támogatásról szólnak. Voltak látszatengedmények, voltak valódiak, de tulajdonképpen a hatalom magának szeretett volna politikai tőkét kovácsolni, támogatást biztosítani. Ez az engedményezés, támogatás elősegítette a társadalom kétpólusúvá való alakulását. A társadalom aktív része nem vette észre, hogy már nem védekeznie kellene, mert így teret enged az épp uralkodó hatalom privatizációs akaratának, mely magát a civil társadalmat is privatizálná, így pótolva az állam gyengülő energiaforrásait. Az állam egyre több feladatot osztott le a civil társadalomnak, miközben hatalmi arroganciája maradt. A leosztott döntésmechanizmus révén ellentét alakult ki a társadalomban, ellenérdekeltségek jöttek létre, érdekek, kor, struktúra, sőt vidékek közt is. Az 1990-es évek második felében megtörtént a politikai és kapcsolati tőkék újraelosztása, és világossá vált, hogy a gazdaság és a politika terén ugyanúgy az elitek térnyerése érvényesült, mint korábban. Újraállamosítás és polgárosodás párhuzamosan zajlott le Kelet-Európában.

Ebben a korban a civil társadalom a változatlanul merész civil kurázi, és a hagyományos konzervatív civil autonómia állapota közt fluktuált, vergődött.

A civil társadalom 2000 után az állam elleni érdekeltség talaja tulajdonképpen, és ereje az együttműködéstől és a helyi összehangoló képességtől függ (lokalitás – globalitás). Mára sajnos a civil társadalom csupán része az egésznek, nem maga a politikai társadalom egésze. Ebben szerepe van a szándékos elbutításnak, a médiáknak,

melyek a pláza társadalom kialakítását sugallják. A civil társadalom így csak hézagkitöltő ott, ahol az állam nem tud, vagy nem akar szerepet vállalni, és létezéséhez megfelelő indítékok és anyagi források kellene. Itt kell döntenie az államnak, hogy a globalitás elleni harcban, saját fennmaradása érdekében, támaszkodik-e a civil szférára, annak csökkenő nemzetközi támogatását akarja-e pótolni. Ha valódi participációs demokráciát akar, akkor a mai hanyatló – Magyarországon, de Kelet Európában is alig 4%-os – civil szerepvállalást akár 70 %-ra is növelnie kell, mint ezt sok nyugat-európai ország már megtette.

Amire még vigyázni kell: Amíg a civil szervezetek azzal küzdenek, hogy egyáltalán egymásra találjanak, egymást megismerjék a társadalmi életben, addig az ő energiáikat is saját fennmaradása érdekében fogja az állam felhasználni, és mindig megtalálja azt a lehetőséget, amely a civil szervezetek mozgását, szabadságát korlátozza. A civil szervezeteknek nem szabad hagyni magukat államosított, átpolitizált keretek közé beszorítani, mert így csökken a túlélési esélyük. És ami még nagyon fontos: Ha a civil szervezetek világa nem maga a civil társadalom világa, ha csak „viszony” van a kettő között, akkor a civil szervezet fogalma rossz, törekvése hamis.

Közösség= csoport, csapat, együttes, társaság és még nagyon sok szinonimája van. Kialakulásához egység, azonosság kell, rokonszenv, vonzalom, együttérzés, azaz érzelmi azonosulás.

Közösséginek nevezzük mindazt, ami társadalmi, közérdekű, közös, társas, kollektív és szociális. Meghatározása szerint szabad emberekből alakult egységes egész, mely meghatározza tagjai létmódját, anélkül, hogy elnyomná egyéniségüket, szabadságukat. A közösséget erények tartják össze, pl szolidaritás, alkalmazkodás, hagyománytisztelet. A közösség tulajdonképpen erkölcsi valóság, az összetartozás és az egymásra utaltság tudata vezérli. Az egyén ereje benne nemcsak összeadódik, hanem hatványozódik (lésd közös ima, társadalmi változások előidézése stb.). Ide tartozik még a közjó fogalma, mely egyedi, emberi érdeken túlmutató közös érték, a közös

cselekvés célja. Ezt az államnak kell garantálnia.

Önkormányzat= helyhatóság, autonómia, öngazgatás, önrendelkezés.

Nos, mindezen, talán kicsit száraz fogalmak után pár szót szeretnék még szólni néhány olyan dologról, amiket nem szabadna tabuként kezelnünk. Mondhatni itt volna az egyenes magyar beszédnek az ideje róluk:

1) Mint keresztény civil szervezet tagja mondom magunkról: nem mutathatjuk ájtatos imádkozó sáskáknak magunkat. Ez riaszt. Nem a vasárnap mise, istentisztelet tesz kereszténnyé, hanem a hét további 167 órája is, amennyiben azt keresztényként éljük meg. A személyes példa rettenetesen fontos. Önvizsgálat, gyónás után a tiszta élet otthoni és munkahelyi környezetben egyaránt (rendelő), a társadalom problémáihoz való hozzáállás, empátia, segítőkészség tesz hiteles kereszténnyé. Fontos, hogy lehetőleg a helyi lelkész legyen a lelki vezető, jó és szoros legyen az egyházközséggel a kapcsolat.

Mint szervezet nem élcsapat vagyunk, hanem alázatos szolgáló. Tetteink, rendezvényeink, eredményeink minősítenek. Befogadókészség, naprakészség, a problémák meglátása és prompt megoldása kell, hogy jellemezzen. Nem szigetelődhetünk el a többi civil szervezettől, testvéregyháztól, önkormányzattól. Mint egyházhoz tartozók tudnunk kell, hogy az egyház mi vagyunk, az olyan amilyené mi tesszük, azt rajtunk keresztül látják és ítélik meg. Mi vagyunk a tükör is azonban, az egyház mint struktúra és vezetés felé, melytől azt várjuk, hogy rugalmasabb, korszerűbb, gyorsabb reagálású, keményebb, a társadalmi hadszíntéren többen, markánsabban vállaló és bizonyos krónikus problémákat végre megoldó legyen (cölibátus, csángók kérdése). Végül: politizálni kell a szó jó értelmében, azaz tudatosan részt kell vállalnunk sorsunk irányításban, a közösségünk érdekében.

2) Mint potenciális résztvevői a politikai életnek vállalnunk kell a közszereplést a helyi önkormányzati és országos szinten egyaránt.

Ne sírjunk a vezetőink gyengesége miatt, ha azért kerültek hatalomra, mert mi nem vállaltuk a felkérést.

- 3) A határon túli magyarságról: az ottaniak, az otthoniak lélekfeltöltő, jó példák, szeressük, de ne fetisizáljuk őket.

Az áttelepültek között van süllyedő hajóról menekült szerzet is, de jött nagyon sok jó ember is, kiknek aktivitásuk sokszor szemet szűrőan magas. Miért? Mert otthon muszáj volt önszerveződniük. Pl. a Ceausescu rendszerben nem volt képviseleti lehetőség, bujtatva kellett az érdekeket menteni. Megszokták így az önállóságot, és főleg Székelyföldön elég nagy számban éltek egy tömbben ahhoz, hogy az egyéni bátorság kollektív bátorsággá és tetté alakuljon. Ennek az önállóságnak ott történelmi hagyománya is volt (székely kiváltságok, a rendtartó székely falu, közbirtokosság stb.).

A Ceausescu Romániájában „könnyebb” dolga volt az ottani magyarságnak, mint a Magyarországinak. Ez paradoxnak tűnik, de a kemény terror alatt ott „csak” a megmaradás volt a tét, ez összetartotta a közösségeket, úgy érezték, hogy a Jóisten is magyar. Míg ezalatt Magyarországon, a Kádár-éra puhulása, a vidám barakk, az aljas és rafinált szövevény, melyet Aczél létrehozott (t,t,t, hálapénz stb.), ellopta az emberek lelkét. Amúgyis zsenge, valójában még alig, vagy kis sem alakult volt a magyar polgári réteg, a civil társadalom, hisz mire a feudális rendből az átalakulás megtörtént volna, arra már jött a kommunizmus (temetések, keresztelők). A gmk-k létrejöttével felvillant a vagyonosodás lehetősége, a határok megnyíltak, egyelőre a KGST-n belül, ám a finom lelki terror létrehozott egy olyan szervilis réteget, mely egyre szélesedett, és a hatalomból profitálva már önként tette, amiről úgy gondolta, hogy az elvárja tőle. Mindezek vezettek a családok (és ez a fő támadási pont) széteséséhez. Nincs szentségi házasság, nincs megkeresztelt gyerek, nincs idő a családra, és közben iszonyatos a média tudatos butítása. Mindezek miatt nehézkes az önszerveződés, a közösségek szervezése, és ezért lehetünk páriák mai is, úgy

keresztényként, mint erdélyikét egyaránt.

4) A magyar zsidóság helyzete. Ez örök tabu téma. Pedig beszélni kell róla. Először is néhány saját „axiómát” mondanék:

- létük összeforrt a magyar történelemmel (1848, Nobel-díjasok stb.)
- Holokauszt volt, de GULAG is !
- tegyük markáns különbséget a „kis” és a „nagy” zsidók között (szenvedők és profitálók), az évszázadok óta itt élők, és a most betelepült felvásárlók közt, az elmúlt rendszerrel összefonódottak (MAZSIHISZ) és az attól szabadulni vágyók (Neológ rabbik pl.) közt. Tudjunk róla, hogy a pesti kis zsidóság is keresi ma identitását. Tegyük különbséget a ma pártban politizálók, és a párton kívüliek, az abból kilépők között. Mondjuk ki, hogy a mai SZDSZ nem képviseli a magyar zsidóságot, csak ezt híreszteli magáról (Halott újságíró nem beszél). Az antistemitizmust tudatosan gerjeszti, így próbálva legitimizálni saját létét.

5) A magyar cigányság helyzete: sokat lehetne beszélni róla és kell is. Külön hétvége témája lehet, és kell is hogy legyen. Úgy kell törekednünk integrálásukra, hogy értékes hagyományaikat közben megőrizhessék (erdélyi példa).

6) Pártokhoz való viszony:

- **Kisgazdák:** rejtve, bújva, szétverve, új nagy pártot nem sikerült kialakítani
- **Szocdemek:** MSZP által tudatosan szétverve
- **MDF:** összeforrtak, akivel össze kellett(ülnökök)
- **SZDSZ:** megszűnt valódi liberálisnak lenni, ők már rég kiléptek, és felszipantotta őket az MSZP és a Fidesz
- **MIÉP:** gyakorlatilag elolvadt
- **Jobbik:** megállt az 1%-nál

- **MSZP:** nem baloldali, pedig nagyon kellene egy társadalomban egy igazi baloldali, akár szocdem párt. Egypártrendszer többé nem kell. Az ő feladatuk a megtisztulás, és aki megteszi ezt, az az egész magyar társadalomnak tesz jót.
- **KDNP:** egyedül 1%, nélküle a Fidesz mínusz 5%. Utóbbi időben túlságosan vazallus a Fidesz irányába, vigyázat az arculatvesztésre !
- **Fidesz:** ma az egyetlen reális lehetőség, mely a változást előidézheti, ezért kell támogatni, de van pár „sara” velünk, civilekkel:
  - Szövetségé váláskor a belül ülők hatalomféltése miatt nem integrálódtak a polgári körök, a „nagy nevek”, ezért elmaradt a magyar CDU kialakulása, mely akkor még CSU-ként integrálni tudta volna a Csurka-Jobbikosokat
  - a tavaly ősz, mikor a parlamentből való azonnali felállás, és az államfő segítségével előidézett előrehozott választás helyett, egy majdani (sokat írnak ilyen forgatókönyvekről a lapok) totális győzelem reményében nem mozdultak rá a történelmi magas labdára.
  - A gyenge pártstruktúra, a nagyon gyenge személyi politika, sok helyi opportunisták megtartása, fenntartása.
  - a Magyar Rádió elvesztése, Kondor Katalin marginalizálása
  - várjuk Vizkeleti Mariannt, de kérdezzük, hogy miért csak májusban és miért csak 3 helyen az országban jön?
  - végül, ha már sárról van szó, nagy kérdés

hogy belelép a mai dagonyába, vagy sem?

Ma ugyan inkább a Fidesz hordozta értékeket nézve, s nem magát a pártot támogatva, de nő a támogatói tábor. Ezt a tábort azonban jelentősen az a tömeg növeli, amely a ma regnáló hatalom elleni tiltakozókból adódik össze. Ezért ismét történelmi a helyzet és a felelősség is a Fidesz és vezetőinek vállán, hogy ezt az újabb történelmi magas labdát ne szalasszák el, és az legyen igaz, amit Orbán Viktor a tévében mondott a népszavazás után, megköszönve a civilek aktivitását, és ne az, amit azelőtt Békéscsabán (...).

Nos, végezetül elmondhatjuk, hogy minden eddig át- és megrágott fogalom struktúrájának alapköve ugyanaz: maga az ember (Békési Újság, idézet). És maga az ember az, aki ha kell, mint Münchhausen báró, saját hajánál fogva rántja ki önmagát a bajból. Igaz, báró uramnál valamivel könnyebb a dolgunk, hisz nekünk, civileknek kell az Isten adta fundamentumon magunkból, a magunk társadalmát felépítenünk a hit habarcsa összetartó erejének segítségével. Hát Isten minket úgy segítjen ebben a törekvésünkben !